

LARS BOVÉ
YANNICK PELEGRIN

SPIONAGE

Van geheime codetaal
tot vergiftigde tandpasta

www.lannoo.com

Registreer u op onze website en we sturen u regelmatig een nieuwsbrief met informatie over nieuwe boeken en met interessante, exclusieve aanbiedingen.

D/2020/45/343

NUR 210, 218

ISBN 978 94 014 6010 1

© Uitgeverij Lannoo nv, Tielt, 2020

Tekst: Lars Bové

Illustraties: Yannick Pelegrin

Vormgeving: Studio Lannoo (Aurélië Matthys)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

DE GEHEIME HOOFDSTUKKEN

Duik onder in de wereld van de spion 10

1. De eerste spionnen 14

Het oude Rome

De moord op Caesar

Het oude China

Bespioneer je vijand

12de eeuw

De eerste geheime dienst

13de eeuw

Spioneren voor de paus

16de eeuw

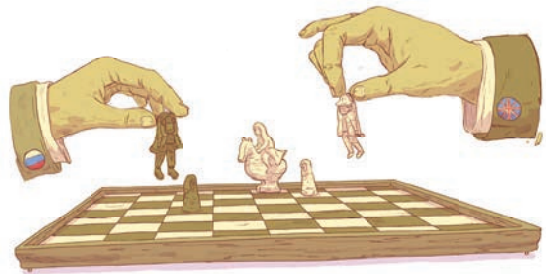
Aanval op de koningin

18de eeuw

Zwarte kabinetten

19de eeuw

De grote spionageoorlog

2. 'Mijn naam is Bond' 22

James Bond

Coole weetjes over James Bond

De spionageroman

3. Bekende inlichtingendiensten 25

MI6

CIA

Mossad

4. Beroemde spionnen 40

Mata Hari, de danseres die spioneerde

Virginia, de spionne met één been

René, de vrolijke spion

Nog tijdens de Tweede Wereldoorlog...

Kim Philby, een bekende dubbelagent

Vladimir Poetin, de Russische president

5. De coolste gadgets 56

Hoe spioneert een spion?

Welke gadgets gebruikten spionnen vroeger?

Bouw zelf een spionnegadget!

6. Geheime operaties 68

De Hollywoodfilm
Het dodelijke adresboekje
Twee beren
Operatie Toverbal

7. De Koude Oorlog 82

Amerika tegen Rusland
In Oost-Duitsland
In West-Duitsland
De geheime tunnel

8. Dieren met een geheime opdracht 94

Het duivenkorps
Nog meer spionvogels
Dolfijnen
Charlie, de spionvis
K9-honden
Insectohtopter

9. Blunders 100

Het regenboogschip

Valstrik in Venlo

Het fiasco van de Varkensbaai

Effectbal

Kabaal in het hotel

10. Versleuteld 110

Maak je eigen codetaal

De codebrekers

Crypto, het grootste spionagesucces

Kryptos, het mysterieuze beeld

Ontcijfer zelf de code

11. Wapens en vergif 118

Sterren op de muur

Zenuwgas

Woede van God

12. In de zee en in de lucht 126

De verloren duikboot
Boven de wolken
Spionagevliegtuigen
Buitenaardse wezens

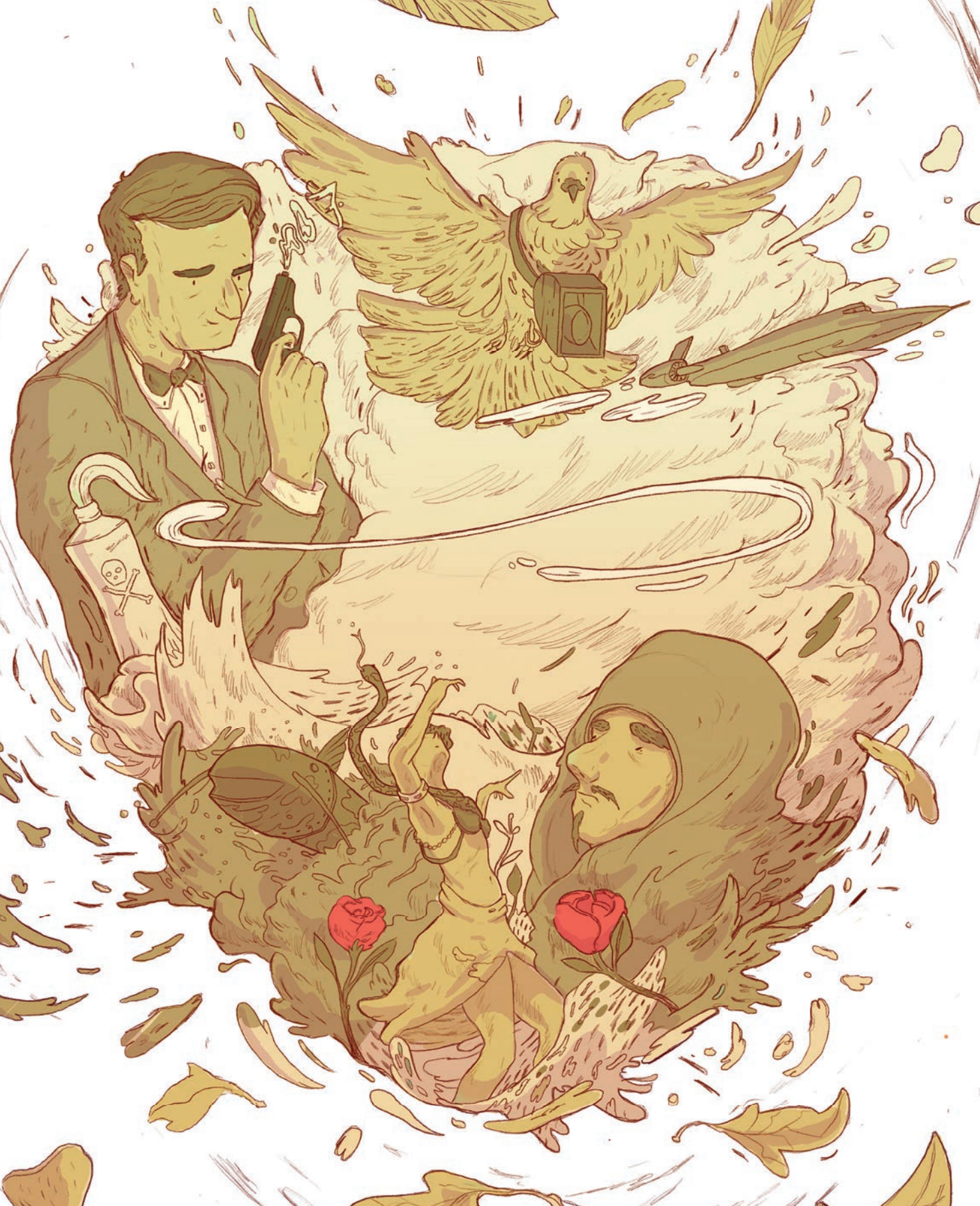
13. De 'Vijf Ogen' die alles zien 136

Supergeheim akkoord
Hoe doen ze het?
Mysterieuze gebouwen
De grootste computerworm
Klokkenluider
Een spion in je televisie

14. Ben jij een spion? 148

DUIK ONDER IN DE WERELD VAN DE SPION

Alles wat spionnen doen, is **geheim**. We noemen hen dan ook 'geheim agenten'. Ze vertellen niemand wat hun echte job is, ze gebruiken valse namen en vermommen zich. Ze werken in de schaduw.

Spionnen proberen **stiekem dingen te weten te komen**. Ze luisteren telefoongesprekken af, breken binnen in computers en lezen berichten die mensen naar elkaar sturen. Ze doorzoeken huizen en plaatsen camera's of microfoons in kamers. Ze betalen mensen om geheimen te verklappen.

Spionnen proberen dingen te weten te komen die belangrijk zijn voor hun land. Welke landen zijn hun **vijanden**? Waar zitten de terroristen die broeden op een aanslag? Wie heeft gevaarlijke wapens? Wie zijn de spionnen van andere landen en wat spoken ze uit? Kennis is macht: hoe meer je weet, hoe sterker je staat.

De dingen die spionnen te weten komen, noemen we inlichtingen. De geheime diensten waarvoor spionnen werken, noemen we dan ook inlichtingendiensten.

Spionage is **niet voor doetjes**. Je zou het kunnen vergelijken met een gezelschapsspel. Je kunt het spel eerlijk spelen, je laten verrassen door de tegenspeler en het spel verliezen. Maar een spion wil het koste wat het kost winnen, ook als zijn tegenspeler een vriend is. Stel dat je een spelletje Stratego speelt, dan zal de spion een spiegeltje verbergen achter je rug, om te zien welke pionnen waar staan op het bord. Waar staat jouw bom, generaal, verkenner, vlag of spion? Noem het gerust valsspelen, maar spionnen willen alles weten, nog voordat hun tegenstander een zet doet.

Er zijn veel meer geheim agenten in de wereld dan je denkt. Ze zijn met honderdduizenden, misschien zelfs miljoenen. Want geheime diensten hebben lang niet alleen spionnen in huis. Ze hebben ook mensen nodig om afgeluisterde gesprekken te vertalen, specialisten om informatie te bestuderen, wetenschappers om spionagetoeestellen te maken, en nog veel meer.

Je ziet spionnen niet. Ze lopen niet in de schijnwerpers, ze spelen **een schimmenspel**, maar als er iets belangrijks gebeurt in de wereld, kun je er donder op zeggen dat spionnen er een hand in hadden. Welkom in de spannende wereld van de spion.

Lars Bové

1. DE EERSTE SPIONNEN

Spionage is van alle tijden. Al meer dan 2000 jaar lopen er spionnen rond in de wereld.

Het oude Rome

De moord op Caesar

Al in het oude Rome, nog voor het begin van onze jaartelling, waren er spionnen. Keizers wilden weten wat hun tegenstanders bekokstoofden en wat hun zwakke plekken waren. Spionnen moesten dat voor hen achterhalen.

Ook de machtige **Romeinse generaal Julius Caesar** had spionnen, maar toen die hem waarschuwden dat zijn vijanden plannen maakten om hem te vermoorden, werd hij overmoedig en sloeg hij hun waarschuwing in de wind. Daardoor konden Caesars tegenstanders hem verrassen op een bijeenkomst en hem doden met meer dan twintig messteken. Had hij maar geluisterd naar zijn trouwe spionnen...

Het oude China

Bespioneer je vijand

In andere uithoeken van de wereld waren ook al langer spionnen aan het werk. De **Chinese generaal Sun Tzu** leefde zo'n 500 jaar voor het begin van onze jaartelling en schreef in zijn boek *De kunst van het oorlogvoeren* al hoe belangrijk

het is om de vijand te bespioneren. Zijn tip: gebruik een informant. Dat is een vriend van jouw vijand die je stiekem zijn geheimen doorspeelt. Vandaag, meer dan 2000 jaar later, gebruiken spionnen die techniek nog altijd.

12de eeuw

De eerste geheime dienst

Als spionnen samenwerken om samen een land of een leider te dienen, vormen ze een inlichtingendienst, ook wel een geheime dienst genoemd omdat spionnen geheime opdrachten krijgen. De eerste geheime dienst vormde zich in de 12de eeuw en werkte voor **David De Bouwer**, de koning van het vroegere Georgische Rijk in Oost-Europa. De geheim agenten kregen de naam *mstovaris*, het oude Georgische woord voor 'spionnen'. Ze waren experts in het vinden van samenzweerdere, het ontmaskeren van andere spionnen en het binnendringen in kastelen, burchten en paleizen. Het maakte van David De Bouwer een van de machtigste leiders van zijn tijd.

David De Bouwer

13de eeuw

Spioneren voor de paus

Alle leiders hebben spionnen nodig om te weten wie hen kan bedreigen en om aan de macht te blijven. Zelfs de paus. Al in de middeleeuwen had de **Katholieke Kerk** een grote groep spionnen. Die moesten jagen op kettters, mensen die anders dachten of die zich verzetten tegen het geloof van de Kerk. Het waren bloedige tijden. Kettters kregen vanaf de 13de eeuw de doodstraf. Ze werden levend begraven, op de brandstapel gegooid of hun hoofd werd afgehakt.

Vandaag jaagt de Kerk niet meer op **kettters**. Maar werken er dan geen spionnen meer voor de paus? Daarover doen de wildste verhalen de ronde op het internet. We vroegen het aan enkele echte spionnen, want die kunnen het weten. Ze verklapten ons een goed bewaard geheim: jawel, de paus heeft nog altijd een soort inlichtingendienst. Die dienst heeft zijn bureaus in een paleis net buiten Vaticaanstad, in Rome, de hoofdstad van Italië. Er werken meer dan vijftig mensen onder leiding van een kardinaal, de op een na hoogste leider onder de paus. Als spionnen van over de hele wereld geheimen willen delen met de Kerk, kunnen ze aankloppen bij deze dienst.

De inlichtingendienst van de paus controleert bijvoorbeeld of gelovige politici wel dingen beslissen die de Kerk wil. Hij leest ook alle nieuwe boeken die verschijnen over de Kerk om te weten of er geen slechte dingen in staan.

De dienst kreeg zijn huidige naam, de Congregatie van de Geloofsleer, pas in 1965. Maar hij bestaat dus al sinds de 13de eeuw, toen kettters nog op de brandstapel vlogen. Je kunt met andere woorden zeggen dat de paus de oudste inlichtingendienst ter wereld heeft, die nog altijd bestaat.

16de eeuw

Aanval op de koningin

Ook de Britse koningin Elizabeth I had spionnen nodig om op haar troon te kunnen blijven zitten. De belangrijkste secretaris van de koningin heette **Francis Walsingham**. Hij was haar topspion en moest achterhalen wat haar vijanden deden.

In 1582 kon Walsingham een belangrijke brief onderscheppen. Daarin las hij dat er een plan was om Engeland binnen te vallen en de koningin te vervangen door een andere koningin, Maria I van Schotland. Walsingham zocht nog andere bewijzen dat er echt een aanval op til was en hij liet alle brieven van koningin Maria stiekem openmaken door zijn spionnen. Het bleek te kloppen en koningin Maria werd onthoofd.

Walsingham was niet zomaar een topspion: hij had geheim agenten over heel Europa en ver daarbuiten. Niemand anders had zo veel spionnen. Hij betaalde hen grote sommen geld om hem zowel gewoon nieuws als geheimen te bezorgen. Walsingham wordt dan ook beschouwd als de oprichter van de moderne spionage.

Elizabeth I en Francis Walsingham

18de eeuw

Zwarte kabinetten

In de 18de eeuw was er een echte toevloed van spionnen. Er waren veel oorlogen en landen hadden meer geld voor hun legers. De legerofficieren die in andere landen werkten, speelden ook spion. Ze hielden in de gaten hoe sterk het leger van dat land was en hoe groot hun vloot met schepen was, om goed te weten hoe zwaar de tegenstand zou zijn als er een oorlog zou losbarsten met dat land.

Maar spionnen kregen nog een andere taak: het eigen volk in de gaten houden om te verhinderen dat het in opstand kwam tegen de machthebbers. Dat was zeker nodig in Frankrijk, dat aan het einde van de 18de eeuw uiteen dreigde te vallen. In het hele land doken spionnen op die het volk controleerden. Ze hadden het gemunt op zeker een half miljoen mensen. Velen van hen werden onthoofd met de kapbijl van een guillotine.

Zo ontstonden over heel Europa **'zwarte kabinetten'** die mensen bespioneerden. Ze lazen vooral brieven die mensen naar elkaar verstuurden. De spionnen werkten daarom vaak in de postkantoren. Om de mensen schrik aan te jagen, deden de machthebbers alsof hun legertje van spionnen nog groter was dan het echt was. In Parijs, de hoofdstad van Frankrijk, dachten de mensen destijds dat tienduizenden spionnen hen in de gaten hielden, terwijl dat er in het echt maar enkele honderden waren.

Vanaf de 18de eeuw moesten spionnen niet langer uitsluitend jagen op geheimen die te maken hadden met oorlogen of bedreigingen. Ze moesten ook uitzoeken hoe andere landen nieuwe machines, schepen en andere belangrijke uitvindingen maakten. Dat noemen we industriële spionage. Vooral de Spanjaarden stuurden spionnen uit naar andere landen om er fabrieksgeheimen te ontfutselen.

Ook de eerste president van de Verenigde Staten, **George Washington**, had spionnen. Hij had die nodig om de plannen van zijn Britse tegenstanders te achterhalen tijdens de Amerikaanse Revolutie. Maar de Britten hadden eveneens spionnen, en die waren zelfs doorgedrongen tot in de hoogste rangen van de Amerikaanse president. Ze kregen hulp van de Amerikaanse generaal Benedict Arnold, op wie de Amerikaanse president het meest vertrouwde. Arnold had geldproblemen en de Britten beloofden hem veel geld plus een job als generaal bij het Britse leger in ruil voor belangrijke informatie. Maar zijn verraad kwam aan het licht en Arnold moest vluchten. Hij staat nu nog altijd bekend als een van de grootste verraders in de Amerikaanse geschiedenis. En waarvoor? Hij kreeg uiteindelijk veel minder geld dan de Britten hem hadden beloofd.

George Washington

19de eeuw

De grote spionageoorlog

In de 19de eeuw barstte de eerste grote spionageoorlog los. Rusland en Groot-Brittannië hielden elkaar goed in de gaten. Het Russische Rijk wilde meer macht krijgen in Azië, terwijl het Britse Rijk zijn macht in India, dat daar ook ligt, niet wilde afgeven. Om te weten wat de vijand in zijn schild voerde, speelden de Britten en de Russen dag en nacht een groot spionagespel om zo veel mogelijk geheimen over elkaar te ontfutselelen. Spionnen deden alsof ze iemand anders waren om dingen te weten te komen. Hun berichten schreven ze in codetaal, zodat de vijand ze niet kon lezen. Dat doen spionnen vandaag trouwens nog altijd, maar nu met veel betere technologie.